

Trends in onderwijs zorg en welzijn in Noord-Nederland

Cijfers en feiten
in het mbo en hbo
2014 – 2019

ZorgpleinNoord onderzoekt, adviseert en verbindt.

Colofon

Uitgave ZorgpleinNoord

Trends in onderwijs zorg en welzijn in Noord-Nederland
Cijfers en feiten in het mbo en hbo 2014 – 2019
April 2021

Vormgeving

Rik Ontwerpt
www.rikontwerpt.nl

Contactpersonen

Wendy Koolhaas & Stella Buurma
info@zorgpleinnoord.nl

Analyse

Karin Doornbos & Jort Voerman

Eindredactie

Welmoed de Haan

Stichting ZorgpleinNoord

Rummerinkhof 2-4
9751 SL Haren
info@zorgpleinnoord.nl

© Copyright ZorgpleinNoord

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder vermelding van ZorgpleinNoord. Deze publicatie is met de grootste zorg samengesteld. Er kunnen echter geen rechten aan worden ontleend. ZorgpleinNoord aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van onjuistheid of onvolledigheid (in de meest ruime zin des woord) van de informatie in deze publicatie.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1. Instroom	7
Groei in zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Nederland	8
Verschillen in instroomtrends naar opleidingsrichting	12
2. Deelnemers	15
Groei aantal studenten zorg en welzijn	16
Meer studenten kiezen voor een opleiding die werken en leren combineert	19
3. Studierendement	21
Studierendement mbo zorg en welzijn groeit en ligt boven landelijk niveau	22
Aanzienlijke stijging studierendement mbo-opleidingen verzorgende-ig en verpleegkunde	24
4. Gediplomeerden	25
Aantal gediplomeerden stijgt, wel verschillen tussen mbo en hbo	26
Groei gediplomeerden mbo assisterende/dienstverlening en verpleegkunde mbo & hbo	29
5. Sectorrendement	33
Noordelijke sectorrendement zorg en welzijn gelijk aan landelijke trends	34
Opvallende groei helpende, medewerker kinderopvang en hbo verpleegkunde	37
6. Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs Noord-Nederland	39
Prognoses arbeidsmarktverwachtingen mbo zorg en welzijn	41
Prognoses arbeidsmarktverwachtingen hbo zorg en welzijn	42
7. Samen aan de slag	43
Bijlage 1 Achtergrondinformatie onderwijscijfers en -indicatoren	49
Bijlage 2 Studie- en sectorrendementen zorg en welzijn Noord-Nederland	50
Bijlage 3 Indeling mbo zorg- en welzijnsopleidingen van ISCED naar Crebo-indeling	56
Bijlage 4 Indeling hbo zorg- en welzijnsopleidingen van ISCED naar Crebo-indeling	58

Inleiding

Voor je ligt de rapportage van 'Trends in onderwijs zorg en welzijn in Noord-Nederland: cijfers en feiten in het mbo en hbo'. De afgelopen jaren hebben veel ontwikkelingen plaatsgevonden in de aansluiting tussen onderwijs en het arbeidsmarktvraagstuk in de sector zorg en welzijn. In deze rapportage brengen we de ontwikkelingen en trends over de afgelopen vijf jaar in kaart. Hierbij zetten we kort een aantal feiten rondom zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Nederland op een rij, zoals de ontwikkeling van het aantal instromers, studenten en gediplomeerden. Ook laten we zien in hoeverre de ontwikkelingen aansluiten op het arbeidsmarktvraagstuk in zorg en welzijn in Noord-Nederland.

Waarom de focus op mbo en hbo?

In onderliggende publicatie zoomen we in op het mbo- en hbo-onderwijs. In de afgelopen jaren zijn dit de belangrijkste samenwerkingspartners geweest van de sector zorg en welzijn bij het oplossen van de arbeidsmarktvraagstukken en om te komen tot voldoende en goed gekwalificeerd personeel. In de afgelopen periode is ook nadrukkelijk de samenwerking gezocht met vmbo- en wo-opleidingen zorg en welzijn. Want iedereen is nodig om het toekomstig maatschappelijk vraagstuk rondom zorg en welzijn het hoofd te bieden. De samenwerkingen met vmbo en wo zijn nog pril. We beschikken nog niet over voldoende regionale feiten en cijfers om trends weer te geven. Daarom zijn deze cijfers niet meegenomen in deze rapportage.

Welke cijfers en trends kun je verwachten?

Dit rapport neemt je mee in de onderwijsontwikkelingen voor het mbo en hbo over de onderwijsjaren 2014/'15 tot en met 2018/'19. Hiervoor worden vijf indicatoren gebruikt die bepalend zijn voor het aantal potentiële nieuwe beroepsoefenaars in zorg en welzijn. Deze vijf indicatoren zijn:

1. Instroom
2. Deelnemers
3. Studierendement
4. Gediplomeerden
5. Sectorrendement

Voor de indicatoren studierendement, gediplomeerden en sectorrendement zijn voor studiejaar 2018/'19 alleen nog voorlopige cijfers beschikbaar.

Daar waar de cijfers beschikbaar zijn, maken we een vergelijking met de landelijke trends. Ook maken we onderscheid naar provincie en naar opleidingsrichting voor de indicatoren. Waar relevant, worden verschillende leerwegen in beeld gebracht.

De cijfers zijn gebaseerd op postcode en woonplaats van studenten. Hiermee wordt het aantal potentiële werknemers zorg en welzijn wonend in de drie noordelijke provincies weergegeven. Dit perspectief wijkt af van de cijfers die veelal vanuit het onderwijs komen, waarbij de indicatoren op instellingsniveau worden weergegeven. Zie ook bijlage 1 voor een toelichting.

In dit rapport komen tevens de prognoses aan de orde die richting geven aan de toekomstige vraagstukken. Aan het eind zetten we op een rij welke uitdagingen er zijn om het onderwijs en de arbeidsmarkt in Noord-Nederland nog beter op elkaar te laten aansluiten.

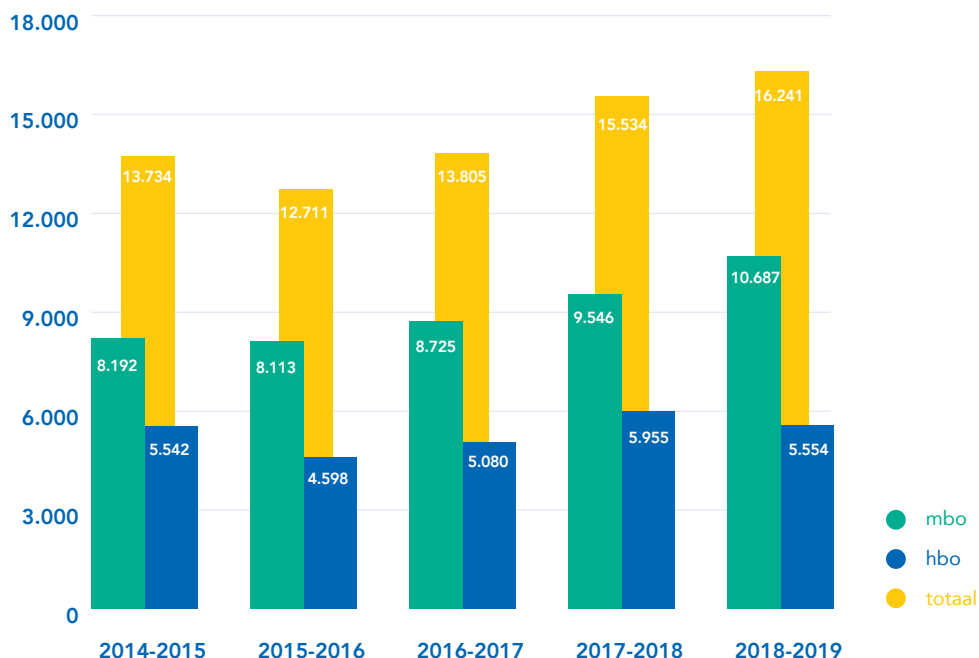
Hoofdstuk 1

Instroom

Tot de instroom in een opleiding behoren studenten die de afgelopen twee jaren geen opleiding in dezelfde richting gevolgd hebben. De instroom wordt gemeten op 1 oktober van het betreffende studiejaar. De ontwikkeling van instroom geeft een indicatie van de instroom van nieuwe professionals over twee tot vijf jaar, afhankelijk van de studieduur van de betreffende opleidingsrichting.

Groei in zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Nederland

Figuur 1 laat zien dat vanaf studiejaar 2016/'17, ieder jaar meer noorderlingen kiezen voor een zorg- en welzijnsopleiding. In studiejaar (2018/'19) groeide de totale instroom met bijna vijf procent (+4,6%). Tussen het mbo en hbo zijn verschillen in de ontwikkeling van de instroom.

Figuur 1 - Ontwikkeling instroom mbo en hbo zorg- en welzijnsonderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Ontwikkeling instroom (% groei of krimp)					
Mbo opleidingsdomein	2014/'15 2018/'19	2017/'18 2018/'19	Mbo Provincie	2014/'15 2018/'19	2017/'18 2018/'19
Noord-Nederland z&w	30,5%	12,0%	Groningen z&w	36,9%	14,9%
Nederland z&w	24,0%	8,6%	Friesland z&w	29,6%	13,6%
Noord-Nederland geen z&w	-2,1%	-2,8%	Drenthe z&w	24,6%	6,3%

Figuur 2a - Relatieve ontwikkeling instroom mbo naar opleidingsdomein en provincie 2014-2019

Mbo-opleidingen

De instroom in het mbo zorg- en welzijnsonderwijs groeide de laatste drie schooljaren in Noord-Nederland. In schooljaar 2018/'19 nam de instroom met 12% toe ten opzichte van het jaar ervoor, terwijl andere mbo-opleidingsdomeinen in Noord-Nederland te maken hebben met een teruglopende instroom (-2,8%).

Ook is een stijgende trend zichtbaar in de laatste drie gemeten jaren als het gaat om de keuze voor een mbo-opleiding richting zorg en welzijn ten opzichte van het totaal aantal mbo-aanmeldingen. Waar in schooljaar 2014/'15 nog geen derde (32,1%) kiest voor een mbo-opleiding in de richting van zorg en welzijn, steeg dit in schooljaar 2018/'19 naar bijna twee op de vijf (38,6%). Over een periode van vijf onderwijsjaren is de instroom in zorg- en welzijnsopleidingen met een kwart toegenomen in Drenthe (24,6%). Voor Friesland en Groningen ligt dit hoger met respectievelijk 29,6% en 36,9%.

Ontwikkeling instroom (% groei of krimp)					
Hbo opleidingsdomein	2014/'15 2018/'19	2017/'18 2018/'19	Hbo Provincie	2014/'15 2018/'19	2017/'18 2018/'19
Noord-Nederland z&w	0,2%	-7,2%	Groningen z&w	-9,2%	-15,8%
Nederland z&w	1,5%	2,4%	Friesland z&w	3,3%	3,9%
Noord-Nederland geen z&w	18,0%	21,9%	Drenthe z&w	15,4%	-4,8%

Figuur 2b - Relatieve ontwikkeling instroom hbo naar opleidingsdomein en provincie 2014-2019

Hbo-opleidingen

De instroom in het hbo in Noord-Nederland nam, na twee studie jaren van groeiende instroom, in het studiejaar 2018/'19 af met ruim 7%. In de rest van Nederland was wel sprake van een groeiende instroom in de hbo zorg- en welzijnsopleidingen (+2,4%). Op provinciaal niveau verschilt de instroomontwikkeling in het Noorden. Zo kozen in Friesland in studiejaar 2018/'19 juist meer studenten (+3,9%) voor een hbo zorg- of welzijnsopleiding dan in het studiejaar 2017/'18.

Anders dan in het mbo, nam in de gemeten vijf studie jaren de instroom in de andere hbo-opleidingsdomeinen sneller toe (18,0%) dan in de zorg- en welzijnsopleidingen (0,2%). Deze trend wordt grotendeels veroorzaakt door de ontwikkelingen in Groningen, waar we over vijf jaar een afname van 9,2% zien. In Drenthe en Friesland zien we een positieve trend met respectievelijk 15,4% en 3,3%. De ontwikkeling in deze provincies ligt veel hoger dan de landelijke stijging van 1,5%. De cijfers van schooljaar 2018/'19 laten echter zien dat alleen in Friesland nog sprake is van een stijging (3,9%) en de instroom in Drenthe is afgenomen met 4,8%.

Instroom mbo Noord-Nederland naar richting en niveau						trend %	
Opleidingsrichting en mbo-niveau	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2014/'15 -2018/'19	2017/'18 -2018/'19
assisterende zorg/dienstverlening mbo-1/2	350	584	727	795	1.183	238,0%	48,8%
helpende zorg en welzijn mbo-2	970	718	599	790	825	-14,9%	4,4%
verzorgende-ig mbo-3	1.566	1.572	1.717	1.861	1.796	14,7%	-3,5%
verpleegkundige mbo-4	1.197	1.254	1.337	1.475	1.561	30,4%	5,8%
doktersassistent mbo-4	197	170	169	150	182	-7,6%	21,3%
Totaal grote mbo-zorgopleidingen	4.280	4.298	4.549	5.071	5.547	29,6%	9,4%
medewerker kinderopvang mbo-3	521	398	567	478	491	-5,8%	2,7%
sociaal agogisch werk mbo-3/4	1.988	2.068	1.988	2.338	2.549	28,2%	9,0%
Totaal grote welzijns mbo-opleidingen	2.509	2.466	2.555	2.816	3.040	21,2%	8,0%
onderwijsassistent mbo-4	551	502	553	540	789	43,2%	46,1%
sport en bewegen mbo-2/3/4	461	499	714	704	796	72,7%	13,1%
Overige grote zorg- en welzijnsopleidingen	1.012	1.001	1.267	1.244	1.585	56,6%	27,4%
% van totaal instroom mbo zorg en welzijn	95%	96%	96%	95%	96%	30,5%	12,0%

Figuur 3a - Ontwikkeling instroom naar opleidingsrichting mbo zorg- en welzijnsonderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Verschillen in instroomtrends naar opleidingsrichting

Als we inzoomen op de instroom in de verschillende mbo- en hbo-opleidingen, dan blijkt dat er sterke onderlinge verschillen zijn.

Mbo-opleidingen

De instroom in de grotere mbo-zorgopleidingen groeide in de vijf gemeten studie jaren iets sterker dan in de welzijnsopleidingen. Voor de twee grootste zorgopleidingen - verzorgende-ig en verpleegkundige - meldden zich bijna ieder schooljaar meer studenten aan. De grootste instroomtoename in de gemeten vijf studie jaren is terug te vinden in de twee aanpalende mbo-opleidingen: onderwijsassistent en sport en bewegen (mbo).¹

De volgende vier punten vallen het meeste op in de mbo-instroom voor de zorgopleidingen:

1. De enorme toename in instroom van 238% voor de opleiding assisterende zorg/dienstverlening niveau 1 en 2. Dit betekent een groei van 350 leerlingen in schooljaar 2014/'15 naar 1.183 leerlingen in 2018/'19.
2. De daling van het aantal studenten in de opleiding tot verzorgende-ig. Waar over de periode van vijf studie jaren per saldo een stijging is te zien (+14,7%), vindt in 2018/'19 een daling plaats (-65; -3,5%).
3. In het studiejaar 2018/'19 is voor het eerst sinds studiejaar 2015/'16 de instroom in de opleiding tot doktersassistent weer toegenomen in Noord-Nederland (+32; +21,3%).
4. Voor helpende zorg en welzijn zien we over de gemeten vijf jaar een daling van -14,9% die veroorzaakt wordt door met name de eerste drie studie jaren. Vanaf 2017/'18 vindt weer een stijging plaats, maar de instroom is nog altijd lager dan in 2014/'15.

¹ Voor het toedelen van afzonderlijke opleidingen naar het domein van zorg en welzijn gebruikt het CBS de zogenaamde ISCED-onderwijsindeling (de internationale indeling van Unesco). Hierdoor maken opleidingen zoals onderwijsassistent en sport en bewegen ook deel uit van de mbo zorg- en welzijnsopleidingen. In bijlage 3 kun je teruglezen welke kwalificatiedossiers en crebo-opleidingen in het mbo onder de ISCED-indeling van zorg en welzijn vallen.

Instroom hbo Noord-Nederland naar richting en niveau						trend %	
Opleidingsrichting en hbo-niveau	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2014/'15 -2018/'19	2017/'18 -2018/'19
verpleegkunde (b/m)	857	882	1.091	1.105	1.039	21,2%	-6,0%
fysiotherapie/ bewegingswetenschappen (b/m)	281	241	322	285	330	17,4%	15,8%
voeding en diëtetiek (b)	186	92	103	150	146	-21,5%	-2,7%
medisch. beeldvorm. radiotherap. techn. (ad/b)	127	118	112	112	109	-14,2%	-2,7%
physician assistent (m)	21	15	29	37	33	57,1%	-10,8%
verloskunde (b)	42	42	32	33	26	-38,1%	-21,2%
grote gezondheidstudies	657	508	598	617	644	-2,0%	4,4%
social work (ad/b/m)	1.322	1.076	1.129	1.944	1.248	-5,6%	-35,8%
pedagogiek andragogie (ad/b/m)	261	224	176	156	211	-19,2%	35,3%
psychologie (b)	174	170	197	172	177	1,7%	2,9%
grote social studies	1.757	1.470	1.502	2.272	1.636	-6,9%	-28,0%
leraar basisonderwijs (b/m)	905	540	708	744	941	4,0%	26,5%
facilitaire dienstverlening (ad/b)	339	267	256	260	259	-23,6%	-0,4%
sociaal juridische dienstverlening (ad/b)	264	273	255	232	242	-8,3%	4,3%
biomedische laboratoriumtechniek (b)	241	212	231	230	237	-1,7%	3,0%
sport en bewegen (ad/b/m)	268	219	184	197	195	-27,2%	-1,0%
Overige grote zorg- en welzijnsopleidingen	2.017	1.511	1.634	1.663	1.874	-7,1%	12,7%
% van totaal instroom hbo zorg en welzijn	95%	95%	95%	94%	94%	0,2%	-7,2%

Figuur 3b - Ontwikkeling instroom naar opleidingsrichting hbo zorg- en welzijns onderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Hbo-opleidingen

In tegenstelling tot de mbo-opleidingen kennen de meeste hbo-opleidingen in de richting zorg en welzijn geen groeiende instroomtrend in de studiejaar 2014/'15 tot en met 2018/'19.²

De volgende vier zaken vallen het meeste op in hbo-instroom voor de zorgopleidingen:

1. De bachelor- en masteropleidingen voor hbo-verpleegkundigen laat een groeiend aantal studenten zien tussen studiejaar 2014/'15 en 2018/'19 (+182, +21,2%).
2. De oorzaak van de instroomdaling in studiejaar 2018/'19 in het hbo lijkt te worden veroorzaakt door de sterke daling van de instroom in de opleidingsrichting social work (-696, -35,8%).
3. Hoewel er bij de opleiding hbo-verpleegkunde sprake is van een groeiend aantal nieuwe studenten tussen studiejaar 2014/'15 en 2018/'19, zie je de instroom in studiejaar 2018/'19 toch afnemen (-6 %).
4. Een aantal opleidingen, zoals fysiotherapie, pedagogiek, psychologie en leraar basisonderwijs kon rekenen op een groeiende instroom in studiejaar 2018/'19.

² Voor het toedelen van afzonderlijke opleidingen naar het domein van zorg en welzijn gebruikt het CBS de zogenaamde ISCED-onderwijsindeling (de internationale indeling van Unesco). Hierdoor maken opleidingen zoals leraar basisonderwijs en, facilitaire dienstverlening en sociaal juridische hulpverlening ook deel uit van de hbo zorg- en welzijnsopleidingen. In bijlage 3 kun je teruglezen welke kwalificatiedossiers en croho-opleidingen in het hbo onder de ISCED-indeling van zorg en welzijn vallen.

Hoofdstuk 2

Deelnemers

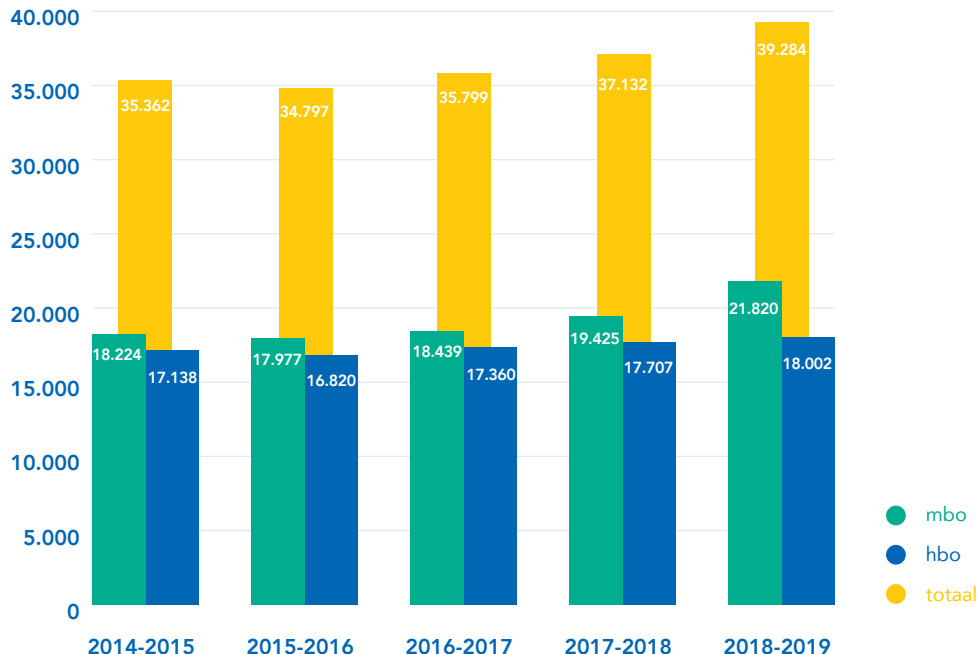
Onder deelnemers verstaan we alle studenten in alle studiejaar die op 1 oktober van het betreffende studiejaar stonden ingeschreven voor een zorg- of welzijnsopleiding. Met een toenemende instroom in zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Nederland, neemt ook het aantal deelnemers toe.

Groei aantal studenten zorg en welzijn

In de gemeten vijf studie jaren nam het aantal noorderlingen toe dat een mbo- of hbo-opleiding volgde in de richting zorg en welzijn. Sterker nog: op een klein dipje na in het schooljaar 2015/'16, is er de afgelopen tien jaar zelfs sprake van een stijgend aantal deelnemers

Ook het percentage van mbo- en hbo-studenten dat een zorg- of welzijnsopleiding

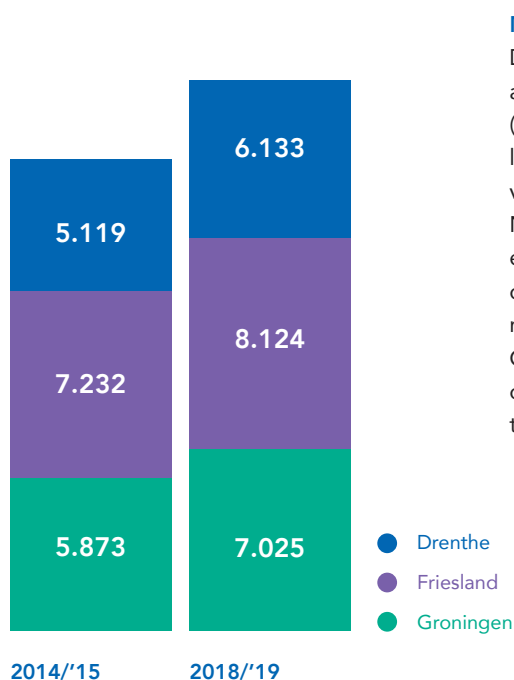
volgt, nam toe ten opzichte van de andere opleidingsdomeinen. In het schooljaar 2014/'15 volgde 31,3% van alle mbo-studenten een zorg- of welzijnsopleiding, in schooljaar 2018/'19 is dit aandeel uitgegroeid naar 34,4%. Voor de hbo zorg- en welzijnsopleidingen wordt eveneens een stijging gezien, maar minder groot (2014/'15: 34,2% en 2018/'19: 34,6%).

Figuur 4 - Ontwikkeling deelnemers zorg- en welzijnsonderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Ontwikkeling deelnemers (% groei of krimp)					
Mbo opleidingsdomein	2014/'15 –2018/'19	2017/'18 –2018/'19	Mbo Provincie	2014/'15 –2018/'19	2017/'18 –2018/'19
Noord-Nederland z&w	16,8%	9,6%	Groningen z&w	19,6%	13,4%
Nederland z&w	10,3%	6,0%	Friesland z&w	12,3%	7,1%
Noord-Nederland geen z&w	1,4%	-1,4%	Drenthe z&w	19,8%	8,7%

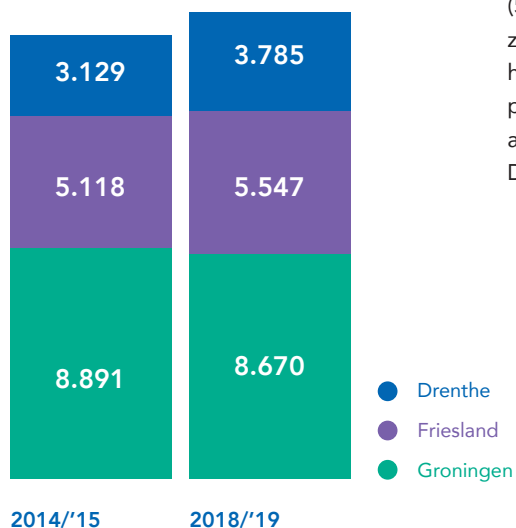
Figuur 5a - Relatieve ontwikkeling onderwijsdeelname mbo naar opleidingsdomein en provincie 2014-2019

Figuur 5b - Onderwijsdeelname mbo zorg en welzijn naar provincie in de studie jaren 2014/'15 en 2018/'19

Ontwikkeling deelnemers (% groei of krimp)					
Hbo opleidingsdomein	2014/'15 -2018/'19	2017/'18 -2018/'19	Hbo Provincie	2014/'15 -2018/'19	2017/'18 -2018/'19
Noord-Nederland z&w	5,0%	1,6%	Groningen z&w	-2,5%	-1,5%
Nederland z&w	0,3%	0,8%	Friesland z&w	22,6%	8,4%
Noord-Nederland geen z&w	3,2%	3,2%	Drenthe z&w	21,0%	6,8%

Figuur 6a - Relatieve ontwikkeling onderwijsdeelname hbo naar opleidingsdomein en provincie 2014-2019

Hbo-opleidingen

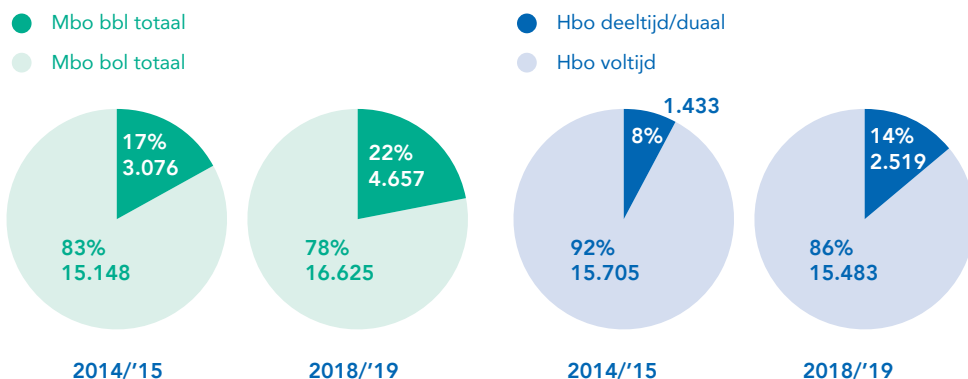
Als we inzoomen op het noordelijke hbo-onderwijs zorg en welzijn, zien we over de vijf gemeten jaren een positieve trend (5%). Wel zijn er provinciale verschillen zichtbaar in Noord-Nederland. Daar waar het aantal studenten woonachtig in de provincie Groningen is gedaald, stijgt het aantal hbo zorg- en welzijnsstudenten uit Drenthe en Friesland.

Figuur 6b - Onderwijsdeelname hbo zorg en welzijn naar provincie in de studie jaren 2014/'15 en 2018/'19

Meer studenten kiezen voor een opleiding die werken en leren combineert

De groei van het aantal deelnemers aan zorg- en welzijnsopleidingen verschilt per leerweg.³ In het mbo groeide het aantal bbl-studenten met ruim 50% in de periode 2014/'15 tot en met 2018/'19, terwijl het aantal bol-studenten in dezelfde periode met 10% steeg. Ruim één op de vijf studenten volgt nu zijn of haar mbo zorg- en welzijnsopleiding via de bbl-leerweg in Noord-Nederland.

De deelname aan het hbo duaal en deeltijd zorg- en welzijns onderwijs groeide samen met ruim 75% in de periode tussen 2014/'15 en 2018/'19. De groei voor hbo duaal komt grotendeels voor rekening van hbo verpleegkunde. Bij deeltijdopleidingen (ongeveer vier keer zoveel deelnemers dan duaal) is de groei verspreid over meerdere zorg- en welzijnsopleidingen. Waar nog geen 8,4% van de hbo-studenten in studiejaar 2014/'15 hun zorg- of welzijnsopleiding in deeltijd of duaal volgde, is dit in studiejaar 2018/'19 uitgegroeid naar 1 op 7 studenten (14,0%).

Figuur 7 - Onderwijsdeelname zorg en welzijn naar leerweg voor mbo en hbo in de studiejaar 2014/'15 en 2018/'19

³ Het mbo kent twee grote leerwegen die in deze publicatie zijn opgenomen. 1. De beroepsopleidende leerweg (bol), waarbij de student het grootste gedeelte van de opleiding op school zit en een aantal stages in de praktijk volgt. 2. De beroepsbegeleidende (bbl), waarbij de student werkt in een organisatie en 1 of 2 dagen naar school gaat. Het hbo kent drie leerwegen. 1. De voltijdsopleiding, waarbij de student een studielast van 40 uur per week heeft en deze afwisselend besteedt aan colleges, practica, zelfstudie en stage. 2. De deeltijdsopleiding, waarbij de student de studie in de avonden volgt om dit te kunnen combineren met werk en privéleven. De studie kan bij de huidige baan aansluiten, maar dit hoeft niet. 3. De duale opleiding, waarbij de student een betaalde baan combineert met zijn studie. Werk en studie vullen elkaar hierbij aan.

Hoofdstuk 3

Studierendement

Het studierendement is het percentage van de instroom in een bepaald studiejaar dat zijn of haar diploma haalt. Om dit rendement te kunnen bepalen, wordt het aantal gediplomeerden in het betreffende studiejaar gedeeld op de instroom, die in de nominale studieduur + 1 jaar zijn of haar diploma had kunnen halen. Voor het hbo is alleen een studierendement beschikbaar op landelijk niveau. De studierendementen voor studiejaar 2018/'19 zijn voorlopige cijfers.

Studierendement mbo zorg en welzijn groeit en ligt boven landelijk niveau

Het studierendement van alle opleidingen op zowel het mbo als het hbo kent een groei of tenminste stabilisatie.

Mbo-opleidingen

Tussen studiejaar 2014/'15 en studiejaar 2018/'19 steeg het studierendement van mbo zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Nederland van 60% naar 67%. Het mbo-studierendement voor het Noorden lag in studiejaar 2014/'15 al hoger dan in de rest van Nederland. Met de toename van 7% is de noordelijke stijging ook hoger dan de stijging van het landelijke studierendement (5%) over de gemeten vijf studiejaar. Deze grotere toename in groei komt voornamelijk door de toename van het mbo-studierendement in Friesland (van 61% naar 70%).

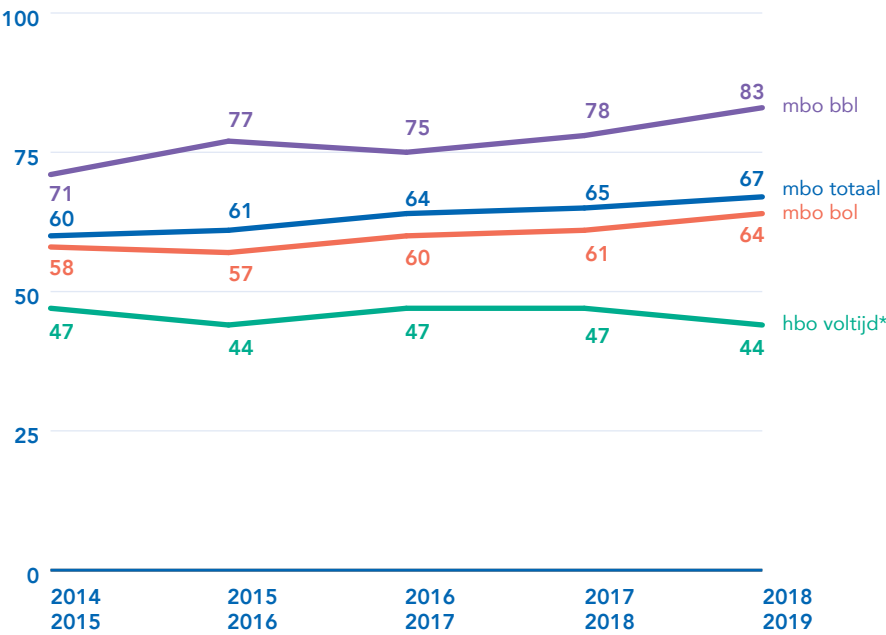
Over het algemeen hebben bbl-opleidingen zorg en welzijn een hoger studierendement dan bol-opleidingen in zorg en welzijn. Dit beeld is ook te zien in Noord-Nederland, waar het gemiddelde bbl-studierendement met 83% in studiejaar 2018/'19 hoger ligt dan het studierendement van 64% voor bol-opleidingen.

Hbo-opleidingen

Voor de hbo zorg- en welzijnsopleidingen is alleen een landelijk studierendement bekend en deze ligt tussen de 44 en 47 procent.

Studierendement zorg en welzijn %					
Mbo totaal	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
Nederland zorg en welzijn	59	60	63	64	64
Noord-Nederland geen zorg en welzijn	59	61	63	66	64
Groningen	59	59	62	64	65
Friesland	61	62	65	67	70
Drenthe	61	62	65	63	66

Figuur 8a - Ontwikkeling studierendement (%) mbo zorg- en welzijnsonderwijs naar provincie 2014-2019

*Landelijke cijfers, zijn niet op regionaal niveau beschikbaar via de landelijke databronnen

Figuur 8b - Ontwikkeling studierendement (%) mbo en hbo zorg- en welzijnsonderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Aanzienlijke stijging studierendement mbo-opleidingen verzorgende-ig en verpleegkunde

Het studierendement van de driejarige opleiding tot verzorgende-ig is met 12 procent toegenomen tot 72% in studiejaar 2018/'19. Zowel het studierendement van de bol- (van 59% naar 66%) als van de bbl-opleiding (van 61% naar 83%) steeg.

Het studierendement van de vierjarige opleiding tot verpleegkundige steeg met 15 procent. In het studiejaar 2014/'15 diplomeerde 55% van de instroom, in 2018/'19 haalde 70% van de instroom een diploma. Deze groei komt door de toename van het studierendement in de bol-opleiding van 51% naar 66%. In de bbl-opleiding nam in studiejaar 2018/'19 het studierendement weer toe tot 80%, na drie studiejaar van stabilisatie.

Een overzichtstabel met de studierendementen naar opleidingsrichting staat weergegeven in bijlage 2. Opleidingen met een studieduur van één of twee jaar hebben over het algemeen een hoger studierendement dan opleidingen die drie of vier jaren duren. Er zijn minder momenten voor uitval gedurende de opleiding.

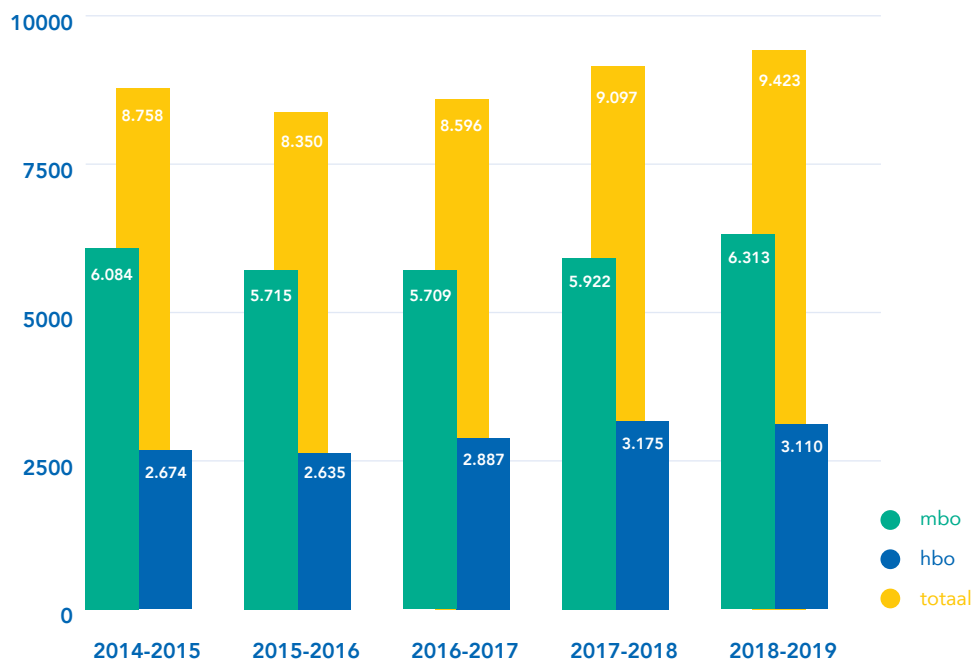
Hoofdstuk 4

Gediplomeerden

Het aantal gediplomeerden is het aantal studenten dat een diploma haalt in een bepaald studiejaar. Het aantal gediplomeerden hangt samen met de instroom van 3, 4 of 5 jaar eerder, afhankelijk van de studierichting. De cijfers voor studiejaar 2018/'19 zijn voorlopige cijfers.

Aantal gediplomeerden stijgt, wel verschillen tussen mbo en hbo

Het totaal aantal gediplomeerden in Noord-Nederland heeft sinds schooljaar 2016/'17 weer een stijgende lijn te pakken. In de periode 2016/'17 en 2018/'19 hebben 827 meer gediplomeerden mbo en hbo een diploma mogen ontvangen voor een zorg- of welzijnsopleiding.

Figuur 9 - Ontwikkeling gediplomeerden mbo en hbo zorg- en welzijnsonderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Ontwikkeling gediplomeerden (% groei of krimp)					
Mbo Opleidingsdomein	2014/'15 – 2018/'19	2017/'18 – 2018/'19	Mbo Provincie	2014/'15 – 2018/'19	2017/'18 – 2018/'19
Noord-Nederland z&w	3,8%	6,6%	Groningen z&w	9,1%	13,2%
Nederland z&w	-0,4%	2,7%	Friesland z&w	-2,8%	-0,0%
Noord-Nederland geen z&w	-9,8%	1,3%	Drenthe z&w	7,9%	9,5%

Figuur 10a - Relatieve ontwikkeling gediplomeerden mbo naar opleidingsdomein en provincie 2014-2019

Mbo-opleidingen

Over de periode 2014/'15 tot studiejaar 2018/'19 steeg het aantal mbo-gediplomeerden zorg en welzijn (3,8%) in Noord-Nederland. Studiejaar 2018/'19 had het hoogste aantal gediplomeerden in vijf jaar. Zowel de positieve groei in aantal mbo-gediplomeerden in Noord-Nederland over de gemeten periode (3,8%) als de positieve toename (6,6%) in studiejaar 2018/'19, liggen hoger dan de landelijke ontwikkelingen. In de andere mbo-opleidingsdomeinen in Noord-Nederland daalde het aantal gediplomeerden tussen 2014/'15 en 2018/'19.

Per provincie zijn er verschillen in de ontwikkeling van het aantal gediplomeerden. In Groningen en Drenthe groeide het aantal gediplomeerden behoorlijk en in Friesland was sprake van een afname.

Ontwikkeling gediplomeerden (% groei of krimp)					
Hbo Opleidingsdomein	2014/'15 – 2018/'19	2017/'18 – 2018/'19	Hbo Provincie	2014/'15 – 2018/'19	2017/'18 – 2018/'19
Noord-Nederland z&w	16,3%	-2,0%	Groningen z&w	20,9%	-3,4%
Nederland z&w	10,1%	-5,6%	Friesland z&w	11,8%	-0,5%
Noord-Nederland geen z&w	7,2%	-2,2%	Drenthe z&w	10,3%	-0,2%

Figuur 10b - Relatieve ontwikkeling gediplomeerden hbo naar opleidingsdomein en provincie 2014-2019

Hbo-opleidingen

In de periode 2014/'15 tot studiejaar 2018/'19 steeg het aantal hbo-gediplomeerden (16,3%) in zorg en welzijn sneller dan het aantal mbo-gediplomeerden. De groei tussen de studiejaar 2014/'15 en 2018/'19 is groter dan landelijk en ook dan de groei in de andere opleidingsdomeinen. Ondanks de positieve trends over de vijfjaarsperiode, zien we over de hele linie een daling in studiejaar 2018/'19. Deze daling wordt veroorzaakt door de afname in instroom in de studiejaar 2015/'16 en 2016/'17 (zie figuur 1).

Groei gediplomeerden mbo assisterende/dienstverlening en verpleegkunde mbo & hbo

Sinds studiejaar 2017/'18 groeit het totaal aantal mbo-gediplomeerden in zorg en welzijn. Voor de sociaal-agogische opleidingen, uitgezonderd medewerker kinderopvang, en de overige grote zorg- en welzijnsopleidingen was sprake van een groeiend aantal gediplomeerden.

We benoemen de drie meest opvallende ontwikkelingen onder de mbo-zorggediplomeerden:

1. De stijging in vijf studie jaren van het aantal mensen dat een diploma als mbo-verpleegkundige (+494; 63,4%) of assisterende zorg/dienstverlening (+294; 89,4%) behaalt.
2. Tussen 2014/'15 en 2018/'19 zijn er ieder studiejaar minder gediplomeerde verzorgenden-ig en doktersassistenten in Noord-Nederland. In 2018/'19 liep het aantal gediplomeerde verzorgende-ig zelfs met 22,3% terug, ten opzichte van 2017/'18.
3. Sinds studiejaar 2017/'18 groeit het aantal gediplomeerde helpenden. In vergelijking met studiejaar 2014/'15 is er in 2018/'19 nog wel sprake van een afname.

De groei van het aantal hbo-gediplomeerden in de periode 2014/'15 en 2018/'19 is vooral terug te zien onder de zorgopleidingen (verpleegkunde en grote gezondheidsstudies tezamen). De bachelor- en masteropleiding verpleegkunde (hbo) kende de grootste groei in het aantal gediplomeerden. Tussen studiejaar 2014/'15 en 2017/'18 nam het aantal gediplomeerden met maar liefst 76,1% toe, een toename van 306 gediplomeerden in vijf jaar.

Het aantal gediplomeerden in de meeste sociale studies en aanpalende zorg- en welzijnsopleidingen nam in studiejaar 2018/'19 ten opzichte van 2014/'15 nog toe. De afname van het totaal aantal hbo-gediplomeerden in zorg en welzijn in studiejaar 2018/'19 wordt grotendeels veroorzaakt door de daling van het aantal gediplomeerden in de sociale studies en aanpalende zorg- en welzijnsopleidingen.

Trends in onderwijs zorg en welzijn in Noord-Nederland

Aantal gediplomeerden mbo Noord-Nederland naar richting en niveau						trend (%)	
Opleidingsrichting en mbo-niveau	2014 /2015	2015 /2016	2016 /2017	2017 /2018	2018 /2019	2014/'15 -2018/'19	2017/'18 -2018/'19
assisterende zorg/dienstverlening mbo-1/2	329	427	377	496	623	89,4%	25,6%
helpende zorg en welzijn mbo-2	1.000	747	668	764	799	-20,1%	4,6%
verzorgende-ig mbo-3	1.292	1.260	1.159	1.027	798	-38,2%	-22,3%
verpleegkundige mbo-4	642	672	801	1.007	1.049	63,4%	4,2%
doktersassistent mbo-4	180	153	144	117	110	-38,9%	-6,0%
totaal grote mbo-zorgopleidingen	3.443	3.259	3.149	3.411	3.379	-1,9%	-0,9%
medewerker kinderopvang mbo-3	365	287	314	292	250	-31,5%	-14,4%
sociaalagogisch werk mbo-3/4	1.549	1.469	1.424	1.418	1.709	10,3%	20,5%
totaal grote welzijns mbo-opleidingen	1.914	1.756	1.738	1.710	1.959	2,4%	14,6%
onderwijsassistent mbo-4	350	332	395	361	415	18,6%	15,0%
sport en bewegen mbo-2/3/4	83	122	135	174	271	226,5%	55,7%
overige grote zorg- en welzijnsopleidingen	433	454	530	535	686	58,4%	28,2%
% van totaal gediplomeerden mbo zorg en welzijn	95%	96%	95%	96%	95%	3,8%	6,6%

Figuur 11a - Ontwikkeling gediplomeerden naar opleidingsrichting mbo zorg- en welzijns onderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Gediplomeerden

Aantal gediplomeerden hbo Noord-Nederland naar richting en niveau						trend %	
Opleidingsrichting en hbo-niveau	2014 /2015	2015 /2016	2016 /2017	2017 /2018	2018 /2019	2014/'15 -2018/'19	2017/'18 -2018/'19
verpleegkunde (b/m)	402	479	525	685	708	76,1%	3,4%
fysiotherapie/ bewegingswetenschappen (b/m)	192	172	198	188	218	13,5%	16,0%
voeding en diëtetiek (b)	60	68	71	85	76	26,7%	-10,6%
medisch. beeldvorm. radiotherap. techn. (ad/b)	97	87	102	77	77	-20,6%	0,0%
physician assistent (m)	20	20	21	13	26	30,0%	100,0%
verloskunde (b)	20	16	25	24	23	15,0%	-4,2%
grote gezondheidstudies	389	363	417	387	420	8,0%	8,5%
social werk (ad/b/m)	614	697	686	752	669	9,0%	-11,0%
pedagogiek andragogie (ad/b/m)	135	143	127	198	148	9,6%	-25,3%
psychologie (b)	101	82	85	74	86	-14,9%	16,2%
grote social studies	850	922	898	1.024	903	6,2%	-11,8%
leraar basisonderwijs (b/m)	426	300	351	345	346	-18,8%	0,3%
facilitaire dienstverlening (ad/b)	144	129	171	203	178	23,6%	-12,3%
sociaal juridische dienstverlening (ad/b)	76	106	108	113	131	72,4%	15,9%
biomedische laboratoriumtechniek (b)	83	80	89	108	102	22,9%	-5,6%
sport en bewegen (ad/b/m)	129	96	155	140	138	7,0%	-1,4%
Overige grote zorg- en welzijnsopleidingen	858	711	874	909	895	4,3%	-1,5%
% van totaal gediplomeerden hbo zorg en welzijn	93%	94%	94%	95%	94%	16,3%	-2,0%

Figuur 11b - Ontwikkeling gediplomeerden naar opleidingsrichting hbo zorg- en welzijns onderwijs Noord-Nederland 2014-2019

Hoofdstuk 5

Sectorrendement

Het sectorrendement is het percentage van de gediplomeerden dat binnen een jaar na diplomering in de sector werkt. De cijfers voor studiejaar 2018/'19 zijn voorlopige sectorrendementen.

Noordelijke sectorrendement zorg en welzijn gelijk aan landelijke trends

Het sectorrendement voor de noordelijke zorg- en welzijnsopleidingen zijn zowel voor mbo als hbo toegenomen. Ook zijn de sectorrendementen hoger of gelijk aan de landelijke cijfers. De sectorrendementen voor mbo-bbl en hbo-duaal en –deeltijd zijn hoger dan voor bol- en voltijdsopleidingen, wat vergelijkbaar is met de trends in heel Nederland.

Mbo-opleidingen

Het studierendement voor bbl-opleidingen ligt in het Noorden rond het landelijk gemiddelde en voor bol-opleidingen zelfs hoger. In studiejaar 2018/19 ging 87% van de gediplomeerde mbo bbl-studenten zorg en welzijn werken in de noordelijke zorg- en welzijnssector. In 2014/'15 was dat nog 83%.

Van de gediplomeerde mbo bol-studenten ging 68% in 2018/'19 werken in de noordelijke zorg- en welzijnssector. Ten opzichte van studiejaar 2014/'15 steeg het mbo bol-studierendement met maar liefst 11%. In de laatste twee studiejaar was er sprake van stabilisatie. Deze trend is gelijk aan het gemiddelde landelijke sectorrendement voor mbo-bolstudenten. In het Noorden ligt echter het rendement over de hele periode voor deze groep zo'n 5% hoger.

De rendementscijfers per provincie liggen voor zowel bol- als bbl-opleidingen boven de landelijke gemiddelde sectorrendementen. Een uitzondering wordt gezien bij Groningse deelnemers aan de bbl-opleidingen, waar na een eenmalige forse toename in 2015/'16 (91%) het rendement nu wat lager ligt met 80%.

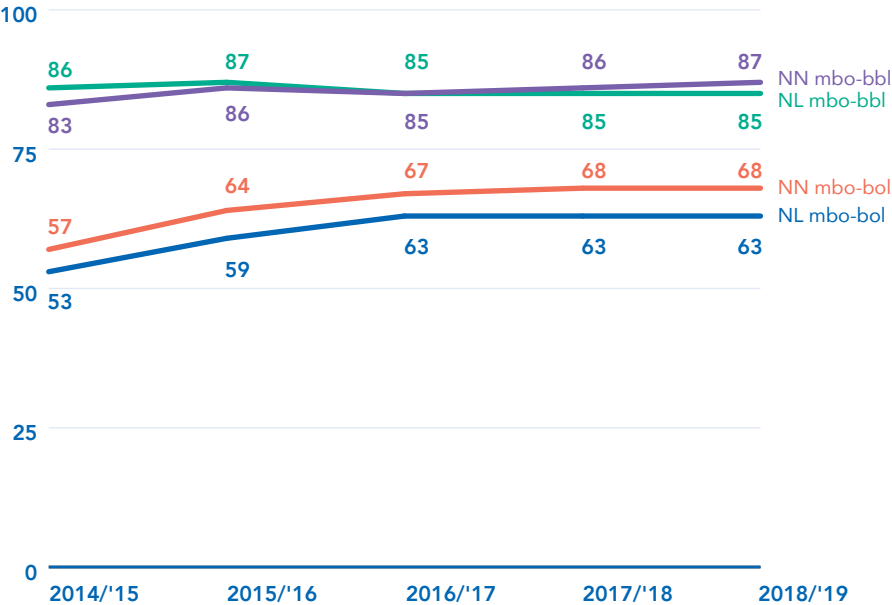
Hbo-opleidingen

Het totale sectorrendement voor zorg- en welzijnsopleidingen in het hbo in Noord-Nederland is in de studiejaar 2014/'15 t/m 2018/'19 gegroeid van 43% naar 56%. In de laatste twee studiejaar stabiliseerde het sectorrendement. Landelijk was er sprake van een lagere groei (10%). Het hbo-sectorrendement in Noord-Nederland is nu iets hoger dan landelijk. Tussen de provincies zijn er verschillen in het groeitempo. Friesland kende de minste groei (8%), onder andere door een afname (-4%) in studiejaar 2018/'19. In Drenthe en Groningen nam het hbo-sectorrendement meer toe, met respectievelijk 19 en 15 procent tussen 2014/'15 en 2018/'19.

Het sectorrendement van hbo-voltijd en -deeltijd groeide, per saldo, in de gemeten vijf studiejaar. Voor de duale opleidingen was in dezelfde periode sprake van stabilisatie. Het sectorrendement van de duaal-opleidingen in het Noorden is hoog (≥95%).

Sectorrendement zorg en welzijn %					
Mbo per provincie	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
Groningen bol	61	66	69	72	72
Groningen bbl	84	91	82	79	80
Friesland bol	53	60	63	63	64
Friesland bbl	81	80	87	86	87
Drenthe bol	58	66	70	70	69
Drenthe bbl	85	89	86	92	90

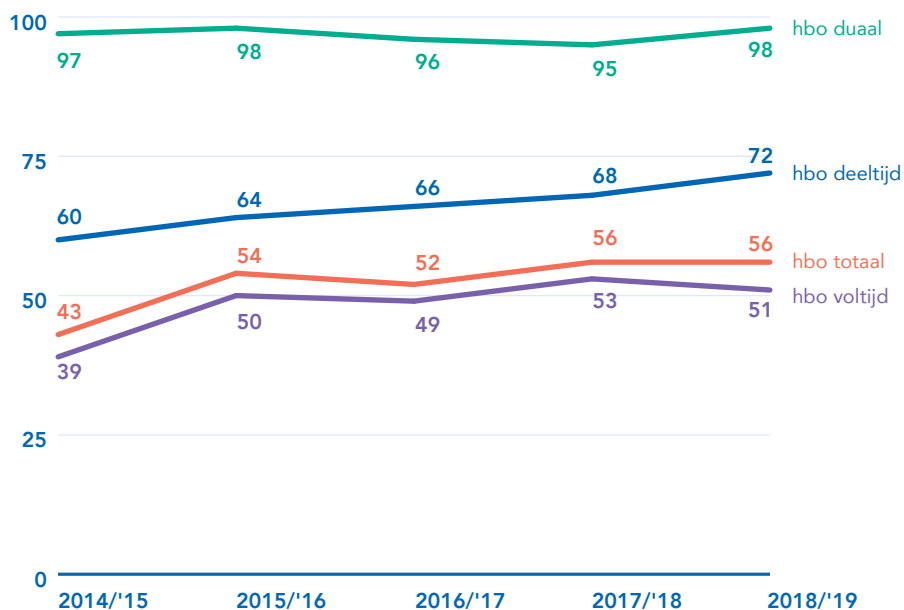
Figuur 12a - Relatieve ontwikkeling sectorrendement mbo zorg- en welzijnsonderwijs naar provincie 2014-2019

Figuur 12b - Relatieve ontwikkeling sectorrendement mbo zorg- en welzijnsonderwijs naar provincie 2014-2019

Sectorrendement zorg en welzijn %					
Hbo totaal	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
Nederland	45	49	52	54	55
Groningen	39	52	50	53	54
Friesland	49	56	55	61	57
Drenthe	42	54	53	56	61

Figuur 13a - Relatieve ontwikkeling sectorrendement hbo zorg- en welzijnsonderwijs naar leerweg 2014-2019

Figuur 13b - Relatieve ontwikkeling sectorrendement hbo zorg- en welzijnsonderwijs naar leerweg 2014-2019

Opvallende groei helpende, medewerker kinderopvang en hbo verpleegkunde

Een verdieping naar de sectorrendementen van de verschillende mbo- en hbo-opleidingen, laat een aantal opvallende zaken zien:

- Een meer dan verdubbeling van het sectorrendement voor de bol-opleiding van helpende zorg en welzijn van 26% in 2014/'15 naar 57% in 2018/'19.
- De sectorrendementen voor medewerker kinderopvang stegen sterk (>30 procent) voor zowel bol- als bbl-gediplomeerden, tot respectievelijk 87% en 86% in studiejaar 2018/'19.
- Blijvend hoge sectorrendementen voor de mbo-opleiding tot verzorgende-ig en verpleegkundige, waarbij ruim 90% van de bol-gediplomeerden en ruim 95% van de bbl-gediplomeerden in de noordelijke zorg- en welzijnssector gaat werken.
- Een hoog sectorrendement voor de bachelor- en masteropleidingen van hbo verpleegkunde. Gemiddeld gaat 92% van de gediplomeerden in de noordelijke zorg- en welzijnssector werken. Onder de voltijdsstudenten groeide het sectorrendement van 82% in 2014/'15 naar 90% in 2018/'19.

Een volledige overzichtstabel met de sectorrendementen van de afzonderlijke mbo en hbo zorg- en welzijnsopleidingen in Noord-Nederland voor de studie jaren 2014/'15 t/m 2018/'19 zijn weergegeven in bijlage 2.

Hoofdstuk 6

Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs Noord-Nederland

De vraag 'in welke richting, op welk niveau en welke aantallen moet je opleiden om aan de toekomstige vraag naar personeel te voldoen' is belangrijk en tegelijkertijd niet eenvoudig te beantwoorden. De indicatoren in deze publicatie bieden aanknopingspunten om met de nodige voorzichtigheid prognoses per opleiding af te geven.

We zetten voor de zorg- en welzijnsopleidingen op mbo- en hbo-niveau de verwachte overschotten en tekorten voor Noord-Nederland tot 2022 op een rijtje. Ook nemen we hierin het verwachte landelijke arbeidsmarktperspectief tot 2024 mee voor schoolverlaters. We hebben de landelijke prognoses laten meewegen in de prognoses voor Noord-Nederland.

Prognoses arbeidsmarkt mbo zorg en welzijn

Voor de mbo-zorgberoepen wordt de komende jaren een groeiend tekort aan personeel verwacht in Noord-Nederland, oplopend tot een tekort van 1800 werknemers. De welzijnsopleidingen laten tot 2022 zien dat er meer mensen worden opgeleid (+425) dan nodig op de arbeidsmarkt.

Prognoses arbeidsmarkt hbo zorg en welzijn

Het beeld van de arbeidsmarktprognoses voor de hbo zorg- en welzijnsopleidingen is diffuser dan voor het mbo. Dat komt onder meer doordat niet voor alle hbo-richtingen prognosecijfers beschikbaar zijn. Het perspectief voor schoolverlaters is voor alle grotere hbo-zorgopleidingen goed.

Arbeidsmarktverwachtingen mbo zorg en welzijn		
Opleidingsrichting	Typering prognose Noord-Nederland t/m 2022	Uitwerking aansluiting arbeidsmarkt-onderwijs t/m 2024/2027
Verpleegkundige (mbo-4)	zeer groot tekort	Grote tekorten op de arbeidsmarkt ondanks groeiend aanbod vanuit onderwijs. De toegenomen instroom, de toename van het studierendement, meer gediplomeerden en stabilisatie van het sectorrendement zijn onvoldoende om de spanning op de arbeidsmarkt op te lossen. Er is bovendien sprake van een verwachte banengroei van 5% per jaar (uitbreidings- en vervangingsvraag).
Helpende zorg en welzijn (mbo-3) Verzorgende-ig (mbo-3) Pedagogisch werker (mbo-4)	groot tekort	Verwacht tekort vanwege dalende trends voor de instroom en/of aantal gediplomeerden. Tevens wordt een banengroei (3-4%) verwacht voor deze functies. De positieve ontwikkelingen voor het sectorrendement zijn meegenomen in de prognose, maar lossen het verwachte tekort niet op.
Doktersassistent (mbo-4)	oplopend tekort	Na een daling van de instroom, wordt nu weer een stijging gezien. Fluctuerende sector- en onderwijsrendementen maken een goede voorspelling lastig. Op basis van de ontwikkelingen in zorg en welzijn (o.a. verschuiving zorg naar lokaal/regionaal niveau, demografische ontwikkelingen) wordt een banengroei verwacht.
Medewerker kinderopvang (mbo-3) Sociaal werker (mbo-4) Sociaal dienstverlener (mbo-4)*	balans	Naar verwachting voldoende in- en uitstroom uit onderwijs om de spanning op de arbeidsmarkt iets te verlichten. Er is geen sprake van een verwachte banengroei voor deze functies.
Zorghulp (mbo-1/2) Medisch maatschappelijke zorg (mbo-3) Maatschappelijke zorg (mbo-4)	groot overschot	Op basis van (extreem) toenemend aanbod vanuit onderwijs en beperkte banengroei, wordt een overschot voor deze functies verwacht.

Figuur 14a - Arbeidsmarktverwachtingen mbo-opleidingsrichtingen zorg en welzijn

Arbeidsmarktverwachtingen hbo zorg en welzijn		
Opleidingsrichting	Typering noordelijke prognose t/m 2022	Uitwerking aansluiting arbeidsmarkt-onderwijs t/m 2024/2027
Verpleegkundige (b)	zeer groot tekort	Grote tekorten op de arbeidsmarkt ondanks groeiend aanbod vanuit onderwijs. De toegenomen instroom, de toename van het studierendement, meer gediplomeerden en stabilisatie van het sectorrendement zijn onvoldoende om de spanning op de arbeidsmarkt op te lossen. Tevens wordt tot 2027 een jaarlijkse banengroei van 1% verwacht.
Culturele en maatschappelijke vorming (b)	klein tekort	Klein tekort. Verwachting is dat dit knelpunt zich oplost door overschot in overige uitstroombekwalificaties van social work.
Fysiotherapie/bewegingswetenschappen (b/m) Voeding en diëtiëk (b) Medisch beeldvormende en radiotherapeutische technieken (ad/b) Physician assistent (m) Verloskunde (b) Leraar onderwijs (b/m)	geen regionale data tekort/ overschot/ balans bekend	Dalende instroom, waarbij studie- en sectorrendement ruimte laten zien voor groei. Landelijke verwachting is een tekort voor deze functies in 2024.
Gedrag en maatschappij (b)	balans	Er wordt een banengroei verwacht voor maatschappelijk en sociaal werkers en specialistische sociale dienstverleners t/m 2027. Door de verwachte banengroei wordt in de komende jaren een balans verwacht.
Maatschappelijk werk en dienstverlening (b) Sociaal pedagogische hulpverlening	tijdelijk overschot	Afnemende instroom, m.u.v. de extreme groei in studiejaar 2017/'18. Deze studenten betreden het komende jaar de arbeidsmarkt, wat leidt tot een tijdelijk verwacht overschot.
Psychologie (b) Facilitaire dienstverlening (ad/b) Biomedische laboratoriumtechniek	geen regionale data tekort/ overschot/ balans bekend.	Perspectief op banen in 2024 is matig tot slecht. Dit vraagt om het toeleiden van deze studenten naar opleidingen en functies waar tekorten worden verwacht.

Figuur 14b - Arbeidsmarktverwachtingen hbo-opleidingsrichtingen zorg en welzijn

Hoofdstuk 7

Samen aan de slag

Uit deze publicatie blijkt dat de afgelopen vijf studiejaren belangrijke stappen zijn gezet als het gaat om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Uit de ervaringen tot nu toe en de verschillen tussen opleidingsrichtingen en –niveaus kunnen we lering trekken voor de toekomst. In dit hoofdstuk bespreken we de drie belangrijkste uitdagingen en hun oplossingsrichtingen.

Een complex vraagstuk vraagt om oplossingen op verschillende sporen: samenwerking van zorg- en welzijnsorganisaties en onderwijsinstellingen, een andere kijk op opleiden van toekomstige zorgprofessionals en onderwijsvernieuwing. In Noord-Nederland zijn er al talloze initiatieven en voorbeelden te vinden. ZorgpleinNoord werkt aan een online overzicht waarin we met elkaar deze voorbeelden kunnen bundelen, zodat alle kennis, ervaringen en succesverhalen eenvoudig te raadplegen zijn. Op deze manier levert ZorgpleinNoord een bijdrage aan het beter zichtbaar maken van bestaande succesvolle initiatieven. Dat stelt werkveld en onderwijs nog meer in staat om goede aanpakken over te nemen en op te schalen. Zo keren we in gezamenlijkheid het tij als het gaat om de verwachte tekorten en overschotten.

Uitdaging 1: Gezamenlijk onderzoek naar afname instroom in hbo zorg- en welzijnsonderwijs

Ondanks de toename in de afgelopen studie jaren, vraagt de instroom in de hbo zorg- en welzijnsopleidingen aandacht. In studiejaar 2018/'19 stromen er 434 nieuwe studenten minder in, het jaar daarna lijkt er sprake van stabilisatie. Een opvallende ontwikkeling na drie jaar van forse groei. Bovendien kiezen steeds meer studenten voor een hbo-studie buiten zorg en welzijn.

Het is onduidelijk waarom de instroom in zorg- en welzijnsopleidingen in het hbo terugloopt. Herkennen werkveld en onderwijs deze ontwikkeling? Welke redenen zien zij hiervoor? Heeft het te maken met de aantrekkelijkheid van de sector? Zijn er misschien te weinig (uitdagende) stage/leer-werkplekken beschikbaar? Welke overwegingen maken studiekeizers? En zijn er wellicht nog andere ontwikkelingen die een rol spelen?

ZorgpleinNoord gaat in gesprek met onderwijs en het werkveld om deze vragen te beantwoorden. Met de inzichten kunnen we gezamenlijke vervolgacties inzetten om de instroom in hbo zorg- en welzijnsopleidingen te vergroten of in elk geval te stabiliseren.

Uitdaging 2: Meer leer-werkplekken creëren

Steeds meer studenten kiezen voor leerwegen waarin ze werken en leren combineren. En dat heeft een gunstig effect op het sector- en studierendement. Die liggen namelijk veel hoger bij bbl-, deeltijd- en duale opleidingen. Voldoende leer-werkplekken zijn dus hard nodig, ook voor zij-instromers die graag willen werken in zorg en welzijn. Op dit moment zijn er echter te weinig plekken beschikbaar om deze groeiende groep potentiële nieuwe medewerkers toe te leiden naar de sector. En dat is met het oog op oplopende personeelstekorten een onwenselijke ontwikkeling.

ZorgpleinNoord wil werkveld en onderwijs ondersteunen om meer inzicht in deze situatie te krijgen. Hiervoor gaat ZorgpleinNoord de komende tijd binnen diverse netwerken, aangesloten organisaties en stakeholders op zoek naar knelpunten én mogelijkheden om (meer) leer-werkplekken te creëren. Zo krijgen we een beeld van de huidige stand van zaken, de behoeften en oplossingsrichtingen. Dat vormt een mooie basis om samen met het onderwijs, zorg- en welzijnsorganisaties en andere relevante stakeholders acties in te zetten om het aantal leer-werkplekken te vergroten in onze regio.

Uitdaging 3: Meer mbo- en hbo-verpleegkundigen opleiden

De tekorten voor mbo- en hbo-verpleegkundigen zijn nu al voelbaar in de praktijk. De prognosemodellen laten zien dat het tekort de komende jaren nog verder oploopt. En hoewel er sprake is van een groei in instroom in verpleegkundeopleidingen, is het onvoldoende om de verwachte tekorten op te vangen.

Deze derde uitdaging kent twee denkrichtingen:

- We richten ons op de mogelijkheden om nog meer verpleegkundigen op te leiden en kijken hoe we meer potentiële zorgprofessionals laten kiezen voor een verpleegkunde-opleiding. Wat vraagt dit van het onderwijs en welke rol spelen zorg- en welzijnsorganisaties hierin?
- We kijken ook naar andere oplossingsrichtingen, omdat we er rekening mee houden dat we de komende jaren te maken hebben met fikse tekorten: zijn er aanpassingen in het zorgproces mogelijk waardoor er minder direct een beroep wordt gedaan op verpleegkundigen? Liggen er kansen in taakherschikking en hoe kan flexibilisering van het beroepsonderwijs hierin van betekenis zijn?

ZorgpleinNoord organiseert over dit onderwerp een gesprek in de regio met alle betrokken partijen. Het doel is om inzicht te krijgen in de (on)mogelijkheden én om met concrete acties daar een vervolg aan te geven.

Andere belangrijke aandachtspunten

Continueren stijgende instroom doktersassistenten

Vanaf schooljaar 2018/'19 is er, na jaren van daling, weer sprake van een toename van de instroom in de opleiding voor doktersassistenten. Het is van belang dat deze stijgende lijn doorzet de komende jaren.

Monitoren diploma- en sectorrendement verzorgenden-ig

In de afgelopen vijf jaar daalt het diplomarendement van de opleiding tot verzorgende-ig. We zien in studiejaar 2016/'17 een toenemende instroom. De vraag is of dat ook tot meer gediplomeerde verzorgenden-ig leidt of dat er andere redenen zijn waarom minder studenten een diploma halen.

Aandacht voor dalend bbl-sectorrendement in provincie Groningen

Het sectorrendement van noordelijke bol- en bbl-opleidingen liggen doorgaans boven het landelijk gemiddelde. Het valt op dat provincie Groningen wat achterblijft met een bbl-sectorrendement van 80% ten opzichte van het landelijke gemiddelde (85%), Friesland (87%) en Drenthe (90%). Het is noodzakelijk om te achterhalen waardoor dit wordt veroorzaakt en hoe dit rendement weer op het landelijk niveau of daarboven komt.

Achtergrondinformatie onderwijscijfers en -indicatoren

De onderwijsindicatoren en –cijfers zijn door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gegenereerd ten behoeve van de onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (AZW). Het CBS gebruikt hiervoor de ISCED-onderwijsindeling (de internationale indeling van Unesco), waarbij men één of meerdere afzonderlijke opleidingen (crebo's en croho's) clustert tot een specifieke opleidingsrichting op mbo- of hbo-niveau. Bijlage 3 en 4 geven de indeling weer van zorg- en welzijnsopleidingen van ISCED naar Crebo en Croho-indeling. Voor de prognoses arbeidsmarkt zorg en welzijn is gebruik gemaakt van het Regionaal Zorggebruikmodel van Prismant (midden-scenario voorjaar 2019) en rapportages van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (december 2019).

Cijfers op basis van woonplaats student

Uitgangspunt bij de cijfers en de indeling in provincies is de woonplaats van de student en niet de standplaats van de onderwijsinstelling waar de studenten ingeschreven staat. Hierdoor kunnen we ook studie- en sectorrendement berekenen.

Verschillende leerwegen

We maken in deze publicatie onderscheid naar verschillende leerwegen. Hierbij merken we op dat niet alle leerwegen zijn benoemd. Sinds een paar jaar heeft het mbo er een leerweg bij, naast de reguliere bol- en bbl-trajecten. Dit is een gevolg van het actieplan 'Focus op Vakmanschap', waarin gepleit werd voor flexibilisering van het onderwijs. De 'Derde Leerweg' biedt maatwerk voor werkenden die hun positie op de arbeidsmarkt willen verbeteren. Het is een niet-bekostigd traject.

Doorontwikkeling landelijke databases voor specifieke beeld

De landelijke databases die gebruikt zijn in deze rapportage maken een ontwikkeling door en worden steeds specifieker. Wij verwachten in de komende jaren meer specifieke analyses te kunnen geven naar verschillende kwalificaties en opleidingsniveaus. Waar wij bijvoorbeeld in dit rapport beperkt moeten blijven tot analyses op het niveau sociaal agogisch werk mbo-3 en 4, kunnen de landelijke databases vanaf volgend jaar een specifiek beeld geven.

Studie- en sectorrendementen

Mbo zorg en welzijn Noord-Nederland		Studierendement (%)				
Opleidingsrichting	leerweg	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
mbo zorg en welzijn totaal	bbl	71	77	75	78	83
	bol	58	57	60	61	64
	totaal	60	61	64	65	67
assisterende zorg/ dienstverlening mbo-1/2	bbl	75	87	67	87	93
	bol	61	57	65	63	75
	totaal	67	63	65	66	77
helpende zorg en welzijn mbo-2	bbl	78	80	85	86	94
	bol	71	74	69	73	75
	totaal	73	76	73	75	77
verzorgende-ig mbo-3	bbl	61	74	69	78	83
	bol	59	64	61	64	66
	totaal	60	68	65	71	72
verpleegkundige mbo-4	bbl	77	74	75	76	80
	bol	51	53	56	61	66
	totaal	55	59	62	65	70
doktersassistent mbo-4	bbl	91	88	60	88	100
	bol	76	83	78	78	79
	totaal	77	83	77	80	81
medewerker kinderopvang mbo-3	bbl	31	76	77	66	71
	bol	54	70	75	71	73
	totaal	53	70	75	71	73
sociaal agogischwerk mbo-3/4 is een combinatie van meerdere ISCED-opleidingen,						
onderwijsassistent mbo-4	bbl	82	90	74	100	77
	bol	70	69	75	65	75
	totaal	71	69	75	66	75
sport en bewegen mbo-2/3/4	bbl	niet van toepassing				
	bol	39	26	24	21	16
	totaal	39	26	24	21	16

zorg en welzijn Noord-Nederland

Sectorrendement (%)					
	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
	83	86	85	86	87
	57	64	67	68	68
Niet beschikbaar					
	7	7	43	21	39
	8	13	11	8	9
Niet beschikbaar					
	71	88	77	81	85
	26	23	37	52	57
Niet beschikbaar					
	94	95	96	93	96
	90	93	93	94	92
Niet beschikbaar					
	98	98	96	98	98
	91	89	94	91	95
Niet beschikbaar					
	84	77	n.v.t.		
	70	83	84	79	86
Niet beschikbaar					
	52	67	79	94	86
	50	62	67	74	87
Niet beschikbaar					
daardoor is studie- en sectorrendement niet te geven					
	0	15	12	0	5
	8	12	16	21	23
Niet beschikbaar					
niet van toepassing					
	0	14	13	11	10
Niet beschikbaar					

Hbo zorg en welzijn		Studierendement (%) Nederland				
Opleidingsrichting	leerweg	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
hbo zorg en welzijn totaal	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	47	44	47	47	44
verpleegkunde (b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd	niet beschikbaar				
	hbo voltijd	niet beschikbaar				
	totaal	niet beschikbaar				
verpleegkunde (b/m)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	42	41	39	51	53
fysiotherapie/ bewegingswetenschappen (b/m)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	61	60	66	53	51
voeding en dieëtiëk (b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	25	56	25	60	50
medische beeldvormende en radiotherapeutische technieken (ad/b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	60	20	45	50	50
physician assistant (m)	duaal	niet van toepassing				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal					
verloskunde (b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	61	61	64	55	46
social werk (ad/b/m)	is een combinatie van meerdere ISCED-opleidingen,					
pedagogiek andragogiek (ad/b/m)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	34	40	53	36	48

Sectorrendement (%) Noord-Nederland				
2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
97	98	96	95	98
60	64	66	68	72
39	50	49	53	51
43	54	52	56	56
niet beschikbaar		100	98	97
		96	95	94
		90	89	90
		92	91	92
96	99	100	99	97
93	88	96	95	94
82	89	90	89	90
85	90	92	92	92
niet van toepassing				
0	100	0	60	57
49	76	65	83	71
48	76	64	82	70
niet van toepassing				
23	32	37	30	36
23	32	37	30	36
0	0	100	100	100
niet van toepassing				
41	69	75	86	81
41	69	76	86	81
100	100	95	85	100
niet van toepassing				
100	100	95	85	100
niet van toepassing				
40	36	21	9	26
40	36	21	9	26
daardoor is studie- en sectorrendement niet te geven				
niet van toepassing				
19	10	12	17	6
57	61	62	65	65
47	49	48	52	52

Hbo zorg en welzijn		Studierendement (%) Nederland				
Opleidingsrichting	leerweg	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
psychologie (b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	17	31	34	32	28
leraar basisonderwijs (b/m)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	ho voltijd					
	totaal	47	51	39	38	29
facilitaire dienstverlening (ad/b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	48	44	55	58	55
sociaal juridische dienstverlening (ad/b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	n.v.t.	n.v.t.	43	n.v.t.	20
biomedische laboratorium-techniek (b)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	29	10	12	7	n.v.t.
sport en bewegen (ad/b/m)	duaal	niet beschikbaar				
	hbo deeltijd					
	hbo voltijd					
	totaal	32	36	37	35	33

Sectorrendement (%) Noord-Nederland					
	2014/'15	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19
niet van toepassing					
	24	27	29	45	29
	24	26	29	44	29
niet van toepassing					
	24	27	29	45	29
	24	26	29	44	29
niet van toepassing					
	14	17	40	18	9
	7	5	8	7	10
	7	6	9	7	10
niet van toepassing					
	25	18	22	11	22
	9	10	14	10	20
	13	11	15	10	20
niet van toepassing					
	0	100	100	0	0
	28	27	31	37	38
	28	28	32	37	38
niet van toepassing					
	6	11	7	11	13
	6	11	7	11	13

Indeling mbo zorg- en welzijnsopleidingen

Grootste en meest relevante mbo-opleidingsrichtingen die onder indeling CBS zorg en welzijn	
opgenomen in de publicatie	niet opgenomen in publicatie
Samengevoegde onderwijsindeling op basis van ISCED	Isced indeling CBS/ Unesco
dienstverlening / assisterende zorg mbo-1/2	101101 huishoudkunde, verzorging algemeen
dienstverlening / assisterende zorg mbo-1/2	101101 huishoudkunde, verzorging algemeen
dienstverlening / assisterende zorg mbo-1/2	101101 huishoudkunde, verzorging algemeen
helpende zorg en welzijn mbo-2	092102 thuiszorg, bejaardenverzorging
sport en bewegen mbo- 2/3/4	101401 sport en bewegen algemeen
sport en bewegen mbo- 2/3/4	101401 sport en bewegen algemeen
sport en bewegen mbo- 2/3/4	101401 sport en bewegen algemeen
sport en bewegen mbo- 2/3/4	101401 sport en bewegen algemeen
sport en bewegen mbo- 2/3/4	101401 sport en bewegen algemeen
sport en bewegen mbo- 2/3/4	101401 sport en bewegen algemeen
verzorgende-ig mbo-3	092101 (zieken)verzorging patiënten
verpleegkundige mbo-4	091301 verpleging
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092103 gehandicaptenzorg, sociaal-pedagogisch werk
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092301 sociaal-cultureel werk, activiteitenbegeleiding
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092103 gehandicaptenzorg, sociaal-pedagogisch werk
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092301 sociaal-cultureel werk, activiteitenbegeleiding
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
sociaal agogisch werk mbo 3/4	092103 gehandicaptenzorg, sociaal-pedagogisch werk
medewerker kinderopvang mbo-3	092201 jeugdpedagogisch werk en kinderverzorging
onderwijsassistent mbo-4	011301 lerarenopleiding basisonderwijs
praktijkopleider mbo-4	011103 pedagogisch-didactische vaardigheden
apothekersassistent mbo-4	091601 farmacie
doktersassistent mbo-4	091302 medische assistentie
tandartsassistent mbo-4	091103 tandartsassistent

van ISCED naar Crebo-indeling

breed vallen, naar ISCED, crebo en kwalificatiedossier

VSV-kwalificatie: reg. info over tekorten en overschotten

Crebo indeling augustus 2018	kwalificatie(dossier)
23189 dienstverlening (kwalificatiedossier dienstverlening)	Dienstverlening
25499 medewerker facilitaire dienstverlening	Dienstverlening
25251 assistent dienstverlening en zorg	Dienstverlening
25498 helpende zorg en welzijn	Dienstverlening
25500 medewerker sport en recreatie	Dienstverlening
23163 sport en bewegen (kwalificatiedossier sport en bewegen)	Sport en Bewegen
25411 coördinator buurt, onderwijs en sport	Sport en Bewegen
25412 coördinator sport- en bewegingsagogie	Sport en Bewegen
25413 coördinator sport, bewegen en gezondheid	Sport en Bewegen
25500 medewerker sport en recreatie	Sport en Bewegen
25491 verzorgende ig	Verzorgende IG - niv 3
10426 verpleegkundige; ovdb l o b	Mbo-Verpleegkundige - niv 4
25475 begeleider gehandicaptenzorg	Maatschappelijke zorg
25476 begeleider specifieke doelgroepen	Maatschappelijke zorg
25474 agogisch medewerker ggz	Maatschappelijke zorg
25477 persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg	Maatschappelijke zorg
25478 persoonlijk begeleider specifieke doelgroepen	Maatschappelijke zorg
25479 thuisbegeleider	Maatschappelijke zorg
23185 sociaal werk (kwalificatiedossier sociaal werk)	Sociaal werk
25488 sociaal-cultureel werker	Sociaal werk
25489 sociaal-maatschappelijk dienstverlener	Sociaal werk
25484 gespecialiseerd pedagogisch medewerker	Pedagogisch Werk
25486 pedagogisch medewerker kinderopvang	Pedagogisch Werk
25485 onderwijsassistent	Pedagogisch Werk
25487 praktijkopleider	Praktijkopleider - niv 4
25471 apothekersassistent	Apothekersassistent - niv 4
25473 doktersassistent	Doktersassistent - niv 4
25490 tandartsassistent	Tandartsassistent - niv 4

Indeling hbo zorg- en welzijnsopleidingen

Grootste en meest relevante hbo-opleidingsrichtingen die onder indeling CBS zorg en welzijn	
opgenomen in publicatie	niet opgenomen in publicatie
Samengevoegde onderwijsindeling op basis van ISCED	Isced indeling CBS/ Unesco
hbo verpleegkunde (ad/b/m)	091301 verpleging
hbo verpleegkunde (ad/b/m)	091301 verpleging
hbo verpleegkunde (ad/b/m)	091301 verpleging
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092103 gehandicaptenzorg, sociaal-pedagogisch werk
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092103 gehandicaptenzorg, sociaal-pedagogisch werk
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092301 sociaal-cultureel werk, activiteitenbegeleiding
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
hbo sociaal (agogisch) werk (ad/b/m)	092303 sociaal-maatschappelijke dienstverlening
hbo pedagogiek, andragogie (ad/b/m)	011102 pedagogiek, andragogie
hbo pedagogiek, andragogie (ad/b/m)	011102 pedagogiek, andragogie
hbo pedagogiek, andragogie (ad/b/m)	011102 pedagogiek, andragogie
hbo psychologie (b)	031301 psychologie
leraar basisonderwijs (b/m)	011301 lerarenopleiding basisonderwijs
leraar basisonderwijs (b/m)	011301 lerarenopleiding basisonderwijs
biomedische laboratoriumonderzoek (b)	091401 biomedische laboratoriumtechniek
fysiotherapie, bewegingswetenschappen (b/m)	091501 fysiotherapie, bewegingswetenschappen
fysiotherapie, bewegingswetenschappen (b/m)	091501 fysiotherapie, bewegingswetenschappen
fysiotherapie, bewegingswetenschappen (b/m)	091501 fysiotherapie, bewegingswetenschappen
fysiotherapie, bewegingswetenschappen (b/m)	091501 fysiotherapie, bewegingswetenschappen
fysiotherapie, bewegingswetenschappen (b/m)	091501 fysiotherapie, bewegingswetenschappen
hbo voeding en dietetiek (b)	091503 voeding en dietetiek
hbo sociaal juridische dienstverlening (ad/b)	092302 sociaal-juridische dienstverlening
hbo sociaal juridische dienstverlening (ad/b)	092302 sociaal-juridische dienstverlening

van ISCED naar Crebo-indeling

breed vallen, naar ISCED en croho-hbo

VSV-kwalificatie: regionale info over tekorten en overschotten

Croho-hbo indeling

34560 b opleiding tot verpleegkundige || b nursing

40101 m health care and social work

49246 m advanced nursing practice

34617 b sociaal pedagogische hulpverlening || b social educational care || b social work

80086 ad ervaringsdeskundige in de zorg || ad expert by experience in health & welfare

34610 b culturele en maatschappelijke vorming || b cultural and social development

34116 b social work

34608 b sociaal werk

34616 b maatschappelijk werk en dienstverlening || b social work and social services

44116 m social work

49500 m social work (joint degree)

80120 ad sociaal werk in de zorg

35158 b pedagogiek || b educational theory

44113 m pedagogiek || m educational theory

80127 ad pedagogisch professional kind en educatie

34507 b toegepaste psychologie || b applied psychology

34808 b opleiding tot leraar basisonderwijs || b education in primary schools (age 4 - 12)

35514 b international teacher education for primary schools (iteps)

34397 b biologie en medisch laboratoriumonderzoek || b biology & medical laboratory research

30109 b toegepaste gerontologie || b applied gerontology

34570 b opleiding tot fysiotherapeut || b physiotherapy

34571 b oefentherapie cesar || b cesar kinetics therapy

34572 b opleiding tot oefentherapeut-mensendieck || b mensendieck kinetics therapy

49127 m healthy ageing professional

34579 b voeding en diëtetiek || b nutrition and dietetics

34641 b sociaal-juridische dienstverlening || b social legal services

80090 ad sociaal financiële dienstverlening || ad social financial services

Grootste en meest relevante hbo-opleidingsrichtingen die onder indeling CBS zorg en welzijn	
hbo facilitaire dienstverlening (ad/b)	101102 facilitaire dienstverlening
hbo facilitaire dienstverlening (ad/b)	101102 facilitaire dienstverlening
hbo sport en bewegen (ad/b/m)	101401 sport en bewegen algemeen
hbo sport en bewegen (ad/b/m)	101401 sport en bewegen algemeen
hbo sport en bewegen (ad/b/m)	101401 sport en bewegen algemeen
hbo sport en bewegen (ad/b/m)	101401 sport en bewegen algemeen
hbo sport en bewegen (ad/b/m)	101401 sport en bewegen algemeen
hbo sport en bewegen (ad/b/m)	101401 sport en bewegen algemeen
hbo-verloskunde (b)	091303 verloskunde
medische assistentie/ poh (ad/b)	091302 medische assistentie
medische assistentie/ poh (ad/b)	091302 medische assistentie
medische beeldvormende en radiotherapeutische technieken (b)	091407 radiologie, beeldvormende technieken
hbo psychotherapie (b/m)	031302 psychotherapie
hbo psychotherapie (b/m)	031302 psychotherapie
hbo creatieve therapie (b/m)	031303 creatieve therapie
hbo creatieve therapie (b/m)	031303 creatieve therapie
hbo creatieve therapie (b/m)	031303 creatieve therapie
mondhygienist (b)	091102 mondhygiënist
physician assistant (m)	091201 (huis)arts, specialist, geneeskunde

breed vallen, naar ISCED en croho-hbo

34500 b facility management

80004 ad facility management

34040 b sport en bewegen || b sports and physical exercise

34057 b sport, gezondheid en management || b sports, health and management

34059 b sport en bewegingseducatie || b sports and physical education

49130 m master of sports

49285 m lichamelijke opvoeding en sportpedagogiek

80026 ad operationeel sportmanagement || ad sport, health and management

34134 b verloskunde || b midwifery

30023 b medische hulpverlening || b allied medical care

80025 ad praktijkondersteuner in de zorg || ad practitioner in care

34561 b medisch beeldvormende en radiotherapeutische technieken || b medical imaging and radiation therapy

34585 b psychomotorische therapie en bewegingsagogie || b psychomotoric therapy/psychomotricity

49108 m danstherapie || m dance therapy

34644 b creatieve therapie || b arts therapies

39206 b muziektherapie || b music therapy

49286 m master of music therapy

34576 b opleiding mondhygiene || b mondzorgkunde || b dental hygiene

49115 m physician assistant

ZorgpleinNoord onderzoekt, adviseert en verbindt.